

- slabikotvorné *r, l* sú v menšom rozsahu než v slovenčine, porov. v češtine *dlouhý, slunce* – v slovenčine *slnko / slnce, dlhý*, avšak čeština má slabikotvorné *r, l* navyše aj v iných pozíciách než slovenčina, a to na konci slova (*vítr; vedl*), sekundárne je v češtine slabikotvorné *m* (*osm, sedm*);
- v češtine aj slovenčine sú tri korelačné páry protikladu kompaktnosť – difúznosť: *t:t', d:d', n:n'* (v češtine splynulo *l* a *l'* na *l*);
- špecifický pre češtinu je pár *r:r'*, ktorý sa realizuje pri alternáciách (*sestra – k sestře*); pri znelostnej neutralizácii sa vyskytuje aj neznelý pozičný variant [r#] pred pauzou a pred neznelým konsonantom (*zář, hospodářský*);
- čeština má osem párov konsonantov podľa príznaku znelosť – neznelosť – [b:p, d:t, d':t', g:k, z:s, ž:š, v:f, x:γ :h], pri dvojici *x – h* je pozičný variant *γ*, ale na rozdiel od slovenčiny je dvojica [v – f] bez pozičného variantu [w] a hlásky [ʒ, ʒ'] a neznelé [ř#] sú iba variantmi hlások *c, č, ř*. Zánik fonémy [ʒ] v češtine je dôsledkom systémovej zmeny [ʒ] na [z] – *házet, mezi*;
- v češtine je regresívna znelostná neutralizácia (rozdielne od slovenčiny okrem vokálov a zvučných – sonórnych konsonantov), rozdiel medzi oboma jazykmi zreteľne vidíme, ak porovnáme tie isté slová v slovenčine a češtine: [bez obaŭ – bes~obaf, bez opsahu – bes~opsahu, g ňebu – k ňebi];
- pred samohláskou na začiatku slova sa v češtine vždy realizuje ráz [-]; s tým súvisí existencia protetickej hlásky *j* v češtine pred *a, e, i* (*jaký, jehla, jistý*), ktorá pozície s rázom náročným na výslovnosť redukuje;
- obmedzená, v kombinácii dvoch konsonantov takmer nulová je stúpajúca sonorita na začiatku slov – *lze, lze, lvi, rtuť, jméno, mše, msta*. Mluvnice češtiny (1987) označuje tieto prípady termínom pobočné slabiky. V kombinácii troch konsonantov sa však aj v češtine realizuje princíp stúpajúcej sonority (*sklo, stlát, zlumit, strom, strava, struna, střecha, skřípot, zdraví*). Západoslovanské jazyky možno usporiadať podľa princípu stúpajúcej sonority takto: najviac je zastúpený v hornolužickej srbčine a slovenčine, menej v poľštine a najmenej v češtine;
- v češtine je zmena skupiny *šč* na *št'* ako v slovenčine (*ještě – ešte*);
- výslovnosť spoluhláskových skupín *st, sp, sk* v internacionalizmoch je *sp, st, sk* (porov. *stát, sport, skandál*);
- intenzívny prízvuk je fixovaný na prvú slabiku: *POčasí BYlo TĚŽko PŘEDvídat., TVRdil, že mu Oznámí NĚco DŮležitého*.
- v češtine existuje veľký počet hláskových alternácií, ktoré na rozdiel od slovenčiny vznikajú pravidelne v derivácii aj pod vplyvom gramatických morférov v morfológickom systéme.

1.2 SYNCHRÓNNE POROVNANIE FONOLOGICKÝCH SYSTÉMOV

- 1.2.1 SYSTÉM KRÁTKYCH SAMOHLÁSOK V SLOVENČINE A ČEŠTINE

Slovenčina					Čeština			
i				u	i			u
	e					e		o
		ä	a				a	

1.2.1.1 Tam, kde je v slovenčine graféma *ä* (ako výsledok za bývalú nosovú hlásku [a] po perniciach *p, b, m, v*), je v češtine *a*, ak po *ä* v slovenskom slove nasleduje tvrdá spoluhláska okrem *k* (ak nie je uvedené inak, pri príkladoch je vždy prvý slovenský variant): *mäso – maso, žriebä – hřibě, mäta – máta, pamätať – pámatovat, zmätok – zmatek, päta – pata, vädnuť – vadnout, svaz – svaz, svätý – svatý*. Ak je v slovenskom slove po *ä* mäkká spoluhláska alebo *k*, je v češtine *ě*, ktoré sa číta ako [je], po *m* ako [ňe]: *pamäť – pamět, päť – pět, väčší – větší, deväť – devět, mäkký – měkký*. Výnimky z uvedeného pravidla mu niekedy len zdanlivo nevyhovujú: *úpatie – úpatí* (odvodené od *päta – pata*), *vážen – věžen, zmätený – zmatený* (ale *zmätok – zmatek, päť – pět*).

1.2.1.2 Slovenskému [a] zodpovedá v češtine [a] po tvrdej spoluhláske, resp. na začiatku slova: *a, Alena, na, dva, matka, žena, noha, ruka*. Slovenské [a] korešponduje aj s českým dlhým [a:]: *zdať sa – zdať se, vojak – voják, brať – brát, spať – spát, hrať – hrát*. Po mäkkej spoluhláske zodpovedá slovenskému [a] české [e] (po [d'], [t'], [ň] sa píše ako *ě*):

a) v Nsg. a v Ipl. vzoru *ulica: ulica – ulice, duša – duše, práca – práce, lavicami – lavicemi, chvíľami – chvílemi*;